

Bir ulusu birarada tutan belli unsurlar vardır.

Bu unsurları önem sırasına koyacak olursak, en başta kültür gelir. Kültür, geçmişten bu güne milletimizin ve tarih boyunca bu zengin topraklarda harmanlanmış diğer milletlerin, bizlere bıraktıkları ve gelecek nesillere bırakacakları en büyük hazinedir. Dünya kültürleri çok büyük önem taşır fakat coğrafi konumumuzdan ötürü yeryüzündeki en geniş kültür çeşitliliği bizim coğrafyamızda bulunmaktadır. Bu, bütün dünya tarafından kabul edilmekle beraber, günümüze tüm dünyanın uzaktan izlediği bir bölge haline gelmemize sebep olmuştur.

Kültürün gelişimini ve yayılmasını sağlayan en önemli unsur ise sanattır. Sanat, her insanda ortak olan hissedebilme yetisini harekete geçiren, insanların duygularını kabartan, bazen mutlu eden, bazen mest eden, bazense hüznülendiren bir olgudur. Kültürümüzün bu kadar geniş bir yelpazeye sahip olması sanatımızın da çeşitlenmesine sebep olmuştur. İlk uygarlıkların Mezopotamya'da kurulup Anadolu'ya uzanmalarından bu yana bilimin, edebiyatın, müziğin kültürümüzde ve halk yaşantımızda çok büyük bir payı olmuştur.

Yüceliğinden ötürü izlenen kültürümüz, sınırlarımızın dışındaki toplumlara da ulaşmış, bu toplumları da etkisini altında almıştır. Öyle ki, sanat tarihi boyunca Türk uluslarından etkilenerek verilmiş eserlerin sayısı bir hayli çoktur.

Kültürümüzü yaşatmak, bizim için nefes almak kadar önemli bir husustur. Milletimizin ve ülkemizin ileri refah düzeyine ulaşması için kat edilen yolda kültürümüz ve sanatımız olmadan ilerleyebilmemiz asla mümkün değildir. Ne mutlu bizlere ki; adımızı yaşatan, kültürümüzü koruyan, sanatımızı yücelten genç, başarılı ve dinamik sanatçılarımız var.

Yüzyıllardan beridir milletimizin kültüründen etkilenen, dünyanın önde gelen bestecilerin eserlerinin gün ışığına çıkarıldığı “Batı Müziğinde Osmanlı İzleri” konserinde, tarihimize ait pek çok şeyi yeniden dinleyeceğiz.

Bu vesile ile “Batı Müziğinde Osmanlı İzleri” projesinin hayata geçmesinde emeği geçen tüm sanatçı arkadaşlarımı can-ı gönülden tebrik ediyorum.

Dr. Kadir TOPBAŞ

Batı Müziğinde Osmanlı İzleri Üzerine

Bütün müzisyenler olarak bu zamana kadar Klasik Batı Müziği'ne dair eserleri çalışırken bununla beraber müziği anlamak için çabalayarak, tarihini araştırarak, daha fazla kültürel bilgi edinerek, okuyarak icramızı güzelleştirmeyi amaçladık. Fakat bütün müzik tarihinde araştırdığımız Avrupa kültürünün yanında yaşadığımız coğrafyada da büyük uygarlıklar vardı ve bu iki unsur arasında bir bağ olabilir miydi diye sormaktan kendimizi alamadık. Basit bir araştırma zaman içerisinde çığ gibi büyüdü ve

“Batı Müziğinde Osmanlı İzleri” projesi bu şekilde meydana gelmiş oldu. Uzun bir dönem Doğu Uygarlıkları, Avrupalılar için 'masal dünyası' fikri uyandıran bir saltanat olmuştur. Göz kamaştıran saraylar, birbirinden güzel kızların bulunduğu harem, Sultan ve Vezir-i Azamlar, ruhlar ve cinler, muazzam güzellikte doğa, destanlar, masallar ve kendine has müziği ile Avrupalı yazarları, şairleri ve müzisyenleri kendine hayran bırakmıştır.

Yeniçeri müziği, mehter takımı ve marşları her bir Avrupalı müzisyenin ilgisini çekmiştir. XVII. yüzyıldan itibaren Avrupa'da 'şark epidemisi' yayılmıştır. Türk kumaşı, milli kıyafetler, zengin takılar, müzik aletleri, kahve ve lüleler Almanya, Viyana gibi merkez Avrupa şehirlerini etkilemekle kalmamış, modanın kalbi Paris'i de kendine hayran bırakmıştır.

Batı'da XVII. ve XVIII. yüzyıllarda orkestrada vurmaları enstrümanlar, Yeniçeri müziğinin etkisiyle çoğalmıştır. Müzikte ritim ön plana çıkmış, Yeniçeri müziğine olan büyük rağbet dillere destan olmuştur. Hatta 1826 yılında II.Mahmut yeniçeri takımını ve onunla beraber mehter takımını tamamen iptal edip mehter müziğini Osmanlı'da yasakladıktan sonra bile Avrupa'da ona benzer takımların XIX yüzyılın sonuna kadar kurulduğu ve insanların onları izlemekten büyük keyif aldığı söylenmektedir.

Avrupa'da XVII. yüzyıldan itibaren Türkleri konu alan opera sayısı 200'ü geçmiştir. Çoğunun konusunu Osmanlı padişahları, onların yaşam tarzları, harem olayları oluşturur. Kanuni Sultan Süleyman 20 kez, I. Beyazıt (Timur'la olan savaşından dolayı) 15 kez, Fatih Sultan Mehmet 10, Sultan İbrahim, II. Ahmet ve II. Osman defalarca operalara konu olmuştur. Vezir-i azamlardan Kara Mustafa operalara konu alınmıştır.

Hep bir batılaşma sevdası altında gösterilmeye çalışılan Osmanlı İmparatorluğu ve padişahları, ki parantez açmak isterim ki özellikle Sultan Abdülmecid, Sultan Abdülaziz ve Sultan Abülhamid, aslında kendi müziklerine karşı muhafazakarlığı ve aynı zamanda “komşu müziğini” de ustalıkla incelemeleri; bununla da yetinmeyip yorumlamaları, kıskançlık ve aynı zamanda hayranlık uyandırıyor. Yaptığım derin araştırmalar sonucu ulaştığım bilgiler karşısındaki şaşkınlığımı belirtmek isterim:

Hep vahşi ve gaddar gösterilmeye çalışılan Osmanlı padişahları savaşa mehter takımının müzik sedaları altında giderlerdi; ama aynı zamanda saraylarında opera dinlerlerdi ve bestecilik yaparlardı (Burada bir parantez açarak şu bilgiyi paylaşmak isterim: 1797 yılında Topkapı Sarayı'nda ilk kez opera temsili yapılmıştır). Mehter takımını dinleyip ona hayran olmayan çok az insan tanırız. Avrupalılar içindeyse Avusturyalılar bu hayran kalanlar içinde daha özel yerdedir. Şöyle ki iki asır aralarla devam eden Osmanlı-Avusturya savaşlarına rağmen Avusturya, savaş sonrası zafer nişanesi olarak şehirlerinden geçen Mehter takımlarını dinlemekle yetinmemiş, kendileri de mehter takımları kurmuşlardır. 1741 yılında Avusturya hükümeti saray için mehter takımının daha gösterişli ve "aslına daha yakın olması için" Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türk müzik aletleri istemişlerdir. Hatta II. Mahmut'un mehter takımını kaldırmasından sonra Avrupa'daki mehter taklitleri XIX. yüzyılın sonuna kadar sahne almışlardır.

II. Mahmut 1826 yılında mehter takımını kaldırdıktan sonra günümüzdeki Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası olan Mızıka-ı Hümayun'u kurarak Osmanlı'da ilk kez batılı eğitim veren bir konservatuvar ile batı müziği icra eden bir orkestra kurulmuştur. Bu da çok sesli müzik sanatının devlet tarafından ne kadar tanındığını ve bunun halk ile buluşabilmesi için resmi bir kurum oluşturulması gerçekliğini gözler önüne serer. Batı tarafından bakıldığında toprağının her kum tanesi için son damla kanına kadar savaşan ve aynı zamanda ruhu müzikle, sanatla yoğrulan bir Osmanlı görüldüğü birçok kaynakta geçen ve şaşkınlık uyandıran bir bilgidir. Bu hayranlığını gizleyemeyen besteciler sırasında adını dünya müzik tarihine altın harflerle yazdırmış olan Wolfgang Amadeus Mozart Türk müziğini, kültürünü ve saray hayatını yansıtan operalar, konçertolar ve marşlar yazmıştır. Ludwig van Beethoven ise biraz daha ileri giderek hayali yansılardan daha fazlasını yapmıştır; Mevlevi müziğinin etkisiyle muhteşem bir koro eseri bestelemiştir.

Bu örneklerde görüleceği üzere açıktır ki yaşadığımız bu coğrafyadaki kurulmuş uygarlıklar, eski dönemlerden günümüze, sahip oldukları ilham verici unsurlardan ötürü Batı sanatını etkilemiş, hatta ve hatta yaşam tarzına bile bir noktada yön vermiştir. Dolayısıyla bu konserde Türkler için bu zamana kadar yazılmış olan ve Türk coğrafyasından ilham alınarak bestelenmiş eserlerden bir seçki sunacağız.

Bu seçkideki eserlerin dünya müzik tarihindeki Türk hayranlığının yansıtıldığı eserler arasında sadece küçük bir kısmı kapsadığını gururla belirtmekteyim. Keyifli dinlemeler dilerim.

Tutu Aydınoglu

PROGRAM

George Frideric Haendel (1685-1759)

Tamerlano Operası'ndan Beyazıt'ın Aryası 'Ciel e terra
armidi sdegno'

Jean Philippe Rameau (1683-1764)

İyi Yürekli Hintliler Balesi'nden Gavotte

Christoph Willibald Gluck (1714-1787)

Mekke Hacıları Operası'ndan Ali'nin Aryası 'Je cherirai
jusqu'au trepas'

Joseph Haydn (1732-1809)

Ordu Senfonisi'nden " Menuet"

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Saray'dan Kız Kaçırma Operası'ndan "Terzett, 'March,
march, march!' "

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Atina Harabeleri Operası'ndan Türk marşı - 6 Çeşitleme,
Op.76

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Atina Harabeleri Operası'ndan Dervişler Korosu 'Du hast in
deines Aermels Falten'

ARA

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Rondo Alla Turca (Koro ve piyano için düzenleyen: Tutu
Aydinoğlu)

Carl Maria von Weber (1786-1826)

Abu Hassan Operası'ndan Fatime ve Abu Hassan'ın Düet'i
'Liebes Weibenchen, reiche Wein,'

Giochino Rossini (1792-1868)

II. Mehmet Operası'ndan Bizanslı Anna'nın Aryası 'Giusto
Ciel, in tal Periglio'

Elias Parish Alvars (1808-1849)

Bir Arpistin Doğu Seyahati Op.62, I. Souvenir Of Bosphore,
VI.Greek Song From Santorini

Franz Liszt (1811-1886)

Donizetti Paşa'nın Sultan Abdulhamid Han'a İthaf Ettiği
Marş Üzerine Büyük Parafraz S.403

Joseph Sulzer (1850-1926)

Sultan Abdulhamid Han'a İthaf

PROGRAM

George Frideric Haendel (1685-1759)

Bajazet's aria from Tamerlano 'Ciel e terra armi di sdegno'

Jean Philippe Rameau (1683-1764)

Gavotte from Les Indes Galantes

Willibald Gluck (1714-1787)

Ali's aria from Le Rencontare Imprevue / Les Pelerins de La Mesque 'Je cherirai jusqu'au trepas'

Joseph Haydn (1732-1809)

"Menuet" from Military Symphony No: 100

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Terzett, from Abduction from Seraglio 'March, march, march!'

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Turkish march from Ruins of Athens (6 variations, Op.76)

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Dervish Chours from Ruins from Athens

↪ INTERVAL ↩

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Rondo Alla Turca from piano sonat A-major K 331
(Arrangement for piano and choir by Tutu Aydinoğlu)

Carl Maria von Weber (1786-1826)

Duet of Abu Hassan and Fadime from Abu Hassan 'Liebes Weibenchen, reiche Wein'

Gioacchino Rossini (1792-1868)

Anna's aria from Maometto II 'Giusto Ciel, in tal Periglio'

Elias Parish Alvars (1808-1849)

Travel Of A Harpist in the Orient Op.62, I. Souvenir Of Bosphore,
VI.Greek Song From Santorini

Franz Liszt (1811-1886)

Grande Paraphrase de la Marche de Donizetti pour le Sultan Abdul-Medjid Khan S.403

Joseph Sulzer (1850-1926)

Sa Majeste Imperiale Sultan Abdul Hamid Chan II

George Frideric Haendel (1685-1759)

BAROK DÖNEMİ

Türk marşının ve Türk motiflerinin ilk kez kullanılması Barok döneme rastlar. İlk kez Jean Baptist Lully'e ait olan ve 1670 yılında bestelenmiş olan "Le Bourgeois Gentilhomme" operasında kullanılmıştır. Hiçbir tarihi bağı dayandırmayan bu opera, sadece Türkleri yansıtmak için kullanılan "Türk Marşı" ile dikkat çekmektedir. Bu opera bir nevi Türk motifleri modasının başlamasında bir önyak olmuştur. Bu tarihten sonra Türkleri konu alan bir sonraki opera ise 1686 yılında Johann Wolfgang Franck tarafından bestelenen "Kara Mustafa" operasıdır. İkinci Viyana Kuşatması'ndan 3 yıl sonrasında bestelenmiş olması ise dikkat çeken bir diğer unsurdur. Maalesef eserin notaları günümüze kadar ulaşamamıştır.

George Frideric Haendel "Tamerlano" (1724)

Libretto -Nicola Francesco Haym

Batı sanat dünyasındaki en önemli operalardan birisi Tamerlano'dur. 1724 yılında Haendel tarafından bestelenmiş opera aynı zamanda bale olarak da sahnelendirilmiştir. Bu opera, Yıldırım Beyazıt ve Timur arasındaki savaş konu edinmektedir.

1724 yılında Kraliyet Akademisi tarafından Nicola Francesco Haym'a sipariş verilen eserin müziği Haendel tarafından 20 günde yazılmıştır.

Olaylar 1403 yılında Timur ve Beyazıt arasında geçiyor.

Savaştan sonra Timur, Beyazıt'ın kızı Asteria'ya aşık olur. Kendi nişanlısı Irene'den kurtulmak için onu, Yunan kralı Andronik ile evlendirmek ister. Fakat Andronik de Asteria'ya aşiktir ve bu aşkına karşılık görmektedir.

Irene, Prusya'ya geldiğinde Timur'un izdivaçtan vazgeçtiğini öğrenir. Bir dizi olaydan sonra Asteria ve Andronik arasında soğukluk yaşanır. Asteria Timur'un evlenme teklifini kabul eder. Fakat bu teklifi sadece intikam almak için kabul ettiğini söyler. Düğün günü Asteria, Timur'un içkisine zehir karıştırır. Fakat olaydan haberdar olan Irene, içkiyi içmesine izin vermez. Bunu öğrenen Timur Asteria'yı cezalandırma kararı alır. O sırada soylu bir şekilde yüzüğündeki zehri içen Beyazıt, Timur'a öbür dünyada dahi rahat vermeyeceğini söyleyerek ölür. Beyazıt'ın ölümünden etkilenen Timur, Asteria ve Andronik'i affeder. Kendisi ise Irene ile evlenir.

Bu konu daha sonra aynı şekilde 1735 yılında A. Vivaldi tarafından opera haline getirilmiştir. Vivaldi'nin yazdığı operanın librettosu Piovene Agustino'ya aittir. 1806 yılında ise konu, besteci Bishop Henry R. tarafından bale şeklinde canlandırılması ile sahneye dönmüştür. 'Ciel e terra armi di sdegno' operanın baş kahramanı Beyazıt için yazılmış ve birinci perdede seslendirilen ariyasıdır. 3' 50" sürer.

'Ciel e terra armi di sdegno' operanın baş kahramanı Beyazıt için yazılmış ve birinci perdede seslendirilen ariyasıdır. 3'50"sürer.

Ciel e terra armi di sdegno
ciel e terra armi di sdegno, armi di sdegno, morro invitto,
e saro forte, morro invitto, e saro forte, e saro forte
Ciel e terra armi di sdegno
Ciel e terra armi di sdegno, armi di sdegno, morro invitto,
e saro forte, morro invitto, e saro forte, e saro forte
Chi di spreza pace e regno, non potra temer la morte;
Chi di spreza pace e regno, non potra temer la morte.

*Gökyüzü ve yeryüzü öfkenin silahlandır
Gökyüzü ve yeryüzü öfkenin silahlandır, öfkenin silahlandır, yenilmeden
öleceğim
Ve güçlü olacağım ve güçlü olacağım ve güçlü olacağım
Gökyüzü ve yeryüzü öfkenin silahlandır
Gökyüzü ve yeryüzü öfkenin silahlandır, öfkenin silahlandır, yenilmeden
öleceğim*

*Ve güçlü olacağım, yenilmeden öleceğim ve güçlü olacağım
Barışın ve onun hükümdarlığının yolundan gidenler, ölümden asla korkamazlar
Barışın ve onun hükümdarlığının yolundan gidenler, ölümden asla korkamazlar*

Jean Philippe Rameau (1683-1764)

Jean Philippe Rameau “Les Indes Galantes” (1735)

Libretto -Nicola Francesco Haym

Aşkın evrenselliği konusunu ele alarak işleyen bale, 1735 yılında bestelenmiştir. Çok beğenilen bale 1735-1737 yılları arasında 64 kez sahnelenmiştir. Bale 4 bölümden oluşmaktadır.

Les Turc Genereux (Cömert Türkler)

Les Incas de Pereu (Peru'da İnkolar)

Les Fleurs (Çiçekler)

Les Sauvages (Yabaniler)

İlk bölüm Türklerle ilgili konuyu ele alıyor. Cömert Türk bölümünün yazılmasına sebep olan şahıs Osmanlı devlet adamı olup, bir dönem sadrazamlık makamına kadar yükselmiş olan Topal Osman Paşa'dır. Topal Osman Paşa, Devlet görevi için bir deniz yolculuğu sırasında esir düşmüştür. Onu bu esareten dönemin Fransız gümrük memuru olan Vincent Amaunda, esaret parasını ödeyerek kurtarır. Bunun karşılığında Paşa, memur ve oğlunu İstanbul'a davet eder. Fransızların Paşaya duyduğu sevgi karşılıklı olmuştur. Paşa, Fransızları çok sevmiştir ve Osmanlı-Fransız ilişkilerine büyük önem vermiştir. Bu açıdan bale sadece konusu itibariyle bir aşk ve bu aşka karşı duyulan saygıyı ifade etmekle birlikte aynı zamanda siyasi bir nitelik de taşımaktadır. Konusuna gelince; diğer eserlerde olduğu gibi, aşk ve fedakarlık üzerine kurulmuştur. Emilie isimli bir Fransız kızı korsanlar tarafından esir alınarak esir pazarında satılır. Topal Osman Paşa onu beğenerek alır, cariyesini çok sever. Bu sırada Emilie'nin bir deniz subayı olan nişanlısı Valerie, sevgilisini aramaktadır ve ararken gemisi batmıştır. Bir anda kendisini Osman Paşanın sarayında bulur. Osman Paşa Emilie'yi çok sevmesine rağmen sevgililerin kavuşmasına müsaade eder.

Eser mutlu sonla biter. Gavotte birinci bölüm için yazılmış bir parçadır. 2'55"sürer.

Christoph Willibald Gluck (1714-1787)

Christoph Willibald Gluck “Le Rencontare Imprevue Les Pelerins de La Mesque” (1764)

Libretto: L. Dankur

İlk temsili 1764 yılında Viyana’da olmuştur. Prens Ali, iki senedir yardımcısı Osman’le kaçırılmış olan nişanlısı Resiya’yı aramaktadır. Aramalar onu Kahire’ye getirmiştir. Burada sultanın kölelerinden biri olan Belkıs, Ali’yi saraya davet eder. Sarayda güzeller Ali’yi baştan çıkarmaya çalışmaktadır. Fakat Ali sevgisine sadıktır. Aniden güzeller içinde Resiya görünür. Resiya, Sultanın esirliğindedir, fakat o da sevgisine sadıktır. Sultanın gelişinden haberdar olan Osman, Ali, Resiya ve Belkıs’ı arkadaşı Kalender’in yardımıyla saraydan kaçıırır. Kaçaklar Mekke’ye giden kervanda saklanırlar.

Fakat kaçakların yerini söyleyene ödül verileceğini duyan Kalender kaçakların yerini söyler. Aşıkları idam beklemektedir. Fakat son anda sultan, sevgileri için kahramanca mücadele eden sevgilileri affeder. Gluck’un bu operası konu itibariyle Mozart’ın “Saraydan Kız Kaçırma” operasına çok benzer. Eserin genelinde ise bir tek üvertürde Türk motifleri kendini bariz şekilde gösterir.

‘Je cherirai jusqu’au trepas’ operanın tenor başkarakterleri Ali için yazılmış ve birinci perdede seslendirilen ariasıdır. 3’40”sürer.

Je cherirai jusqu’an trepas
L’objet celeste qui m’engage;
Après avoir vu tant d’appas,
Nulle beautene me rendrait volage,
Après avoir vu tant d’appas,
Nulle beautene me rendrait volage
Nulle beautene me rendrait volage
Venus en vain m’offrirait ses attraits,
Pour triompher de ma flamme fidele
O Rezia! Mon coeur plus charme de vos traits,
Vous croirait toujours la plus belle,
Vous croirait toujours la plus belle

*Aklımı başımdan alan o yüceliği, ölene dek seveceğim
O güzelliği gördüğümden beri,
Hiçbir güzellik beni etkilemiyor.
O güzelliği gördüğümden beri,
Hiçbir güzellik beni etkilemiyor.
Hiçbir güzellik beni etkilemiyor.
Venüs sadık alevimi etkilemek için çabalyor lakin boşuna.
Ah Rezia! Kalbim her zaman için senin için çarpacak,
Sen her zaman en güzel olarak kalacaksın,
Sen her zaman en güzel olarak kalacaksın.*

Joseph Haydn (1732-1809)

KLASİK DÖNEM

Joseph Haydn "Symphony No.100"

1 794 yılında ilk kez seslendirilmiştir. Bu isim senfoniye karakteri ve kullanılan enstrümanlara göre sonradan verilmiştir. Birinci bölümde ritmik olarak savaşçı bir hava hakim olsa da, ikinci ve üçüncü bölümlerde belirgin Türk motifleri kullanılmıştır.

Konserde senfoninin üçüncü bölümü olan Menuet icra edilecektir. 4'50"sürer.

W. A. Mozart (1756 -1791)

W. A. Mozart "Die Entführung aus dem Serail K. 109"

Libretto –Cristoph Friedrich Bretzner Gottlieb Stephanie

Bu operada zaman 18. yüzyıldır. Konusu Belmonte isimli bir İspanyol soylusunun uşağı Pedrillo ile sevgilisi Konstanze'yi ve onun İngiliz hizmetçisi Blonde'u, tutsak oldukları Selim Paşa'nın Akdeniz kıyılarındaki sarayından kurtarma girişimidir. Operanın mekanı, Osmanlı ülkesinin Akdeniz kıyısıdır ve saray bir yazlık köşk olarak tanımlanmıştır. Opera ilk olarak 1782 yılında 'Belmont ve Konstanza' adıyla sahneleniyor. Sonra besteci Gluck'un ısrarıyla kısa sürede tekrarlanmıştır. (Avusturya) Daha sonra Prag'da sahnelenir. Belmont'un sevgilisi Konstanze ve Pedrillo'nun sevgilisi Blonde Paşanın sarayında tutuklulardır. Belmont ve Pedrillo onları saraydan kaçırmak için plan yapmaktadır. Bu sırada Selim Paşa Konstanze'in kalbini kazanmak için çabalamaktadır. Belmont'un planı gayet başarılı işlemektedir. O, saraya girmiş ve paşaya misafir gibi tanıtılmıştır. Gece yarısı kaçış planlanır, fakat sese uyanan Osman kaçakları yakalar. Paşa hepsini en ağır cezayı vermeyi planlamıştır. Fakat bu anda bir gerçek ortaya çıkar; Belmont'un babası Paşa'nın ezeli düşmanıdır ve zamanında Paşaya büyük kötülükler etmiştir. Buna cevap olarak Paşa, tüm Avrupa'ya örnek olacak bir şekilde sevgilileri affeder ve onları serbest bırakır.

Ayrıca Mozart tarafından bestelenen "Zaide" operası da yine Türkleri anlatan bir operadır. Opera 1866 yılında Frankfurt'ta sahnelenmiştir. Mozart'ın yarım kalmış operasıdır. Bazı kaynaklarda Mozart'ın bu eseri aşık olduğu Zaide isimli Türk kızından ilham alarak yazdığını belirtir. Zaide operasında bir saray cariyesinin sevgilisi ile Napoli'de buluşması konu alınır. Zaide bir köle olan Gomatz'a aşiktir. Fakat sultan da Zaide'ye aşiktir ve onun bu köleye olan sevgisini çok kıskanır. Mozart'ın operadaki son parçasına göre Zaide ve Gomatz'a ya çok ağır ceza verilecek ya da daha kötüsü idam edilecektir. 'March, March, March' terzeti operanın iki tenor ve bir bas karakterini birleştiren Osman, Belmonte ve Pedrillo için yazılmıştır. Birinci perdede aittir. 3'20"sürer.

W. A. Mozart "La Majör Sonat K. 311"

Konserde bu sonatın üçüncü bölümü olan Rondo alla Turca adlı eserin, Tutu Aydınöglü tarafından piyano ve koro için uyarlaması icra edilecektir.

Bu sonat Mozart'ın Türk konulu iki operasıyla aynı dönemde yazılmıştır. 3. bölüm Türk Marşı ismi taşısa da bu marşa hazırlık ilk iki bölümde de duyulmaktadır. O zamanlar Viyana'da moda olan "Türk hayranlığı"nın sembolize eden piyano pedalı (Bu pedalın adı Türk Pedalı'dır ve bu pedala basıldığında davul, zil sesi gibi sesler çıkıyordu) vardı. Bu sonatın da bu özel piyanoda yorumlanması istisna değildir. 3' sürer.

Ludwing van Beethoven (1770 - 1827)

Ludwig van Beethoven "Die Ruinen von Athen op.113"

Libretto –Augus von Kotzebue

1 811 yılında Beethoven Macar tiyatrosundan aldığı sipariş üzerine bu operayı yazmıştır. Operanın konusu melek Minevra ve Zeus'un filozof Sokrates'in ölümüne izin verdikleri için 200 senelik uyku cezası almalarının anlatımıyla başlar. Minevra uyandığında Atina artık eskisi gibi kültür şehri değildir. Türkler tarafından işgal edilmiştir. Artık yeni kültür şehri yaşanmayacak hale gelmiştir. Beethoven bu operada Türkleri yansıtmak için iki önemli parça kullanmıştır.

1.Türk Marşı: Bu parça özellikle bu opera için yazılmamıştır. Daha önceden Beethoven bu eserin müziğini "Tema ve 6 Varyasyon" şeklinde piyano için yazmıştır. Sonra da eser Türk Marşı'na çevrilmiş ve daha sonra da birçok besteci tarafından yine piyano için işlenmiştir. 6' sürer.

2. Derviş Korusu: Bu parçanın tarihçesi ise çok daha derinlere dayanıyor. Şöyle ki, bu koroda Beethoven Alman ve hatta Avrupa müziğinden çok uzak Mevlevi Ayini müziğini kullanmıştır. Bu müziği Beethoven'in kendisinin duymasının mümkün olmadığı düşünülüyordu. Fakat Prof. Dr. Feza Tansuğ araştırmalarından yola çıkarak bu ayinin 1654 yılında Jean Antony du Loir'in İstanbul'da dinleyip, sonra Paris'te yayımladığını ortaya çıkarmıştır. Beethoven'ın da bu notaları kullandığı düşünülmektedir. Koro, Kabe ve Hz. Muhammed kelimelerini tekrarlayan tenor ve bas seslerinin geçidinden oluşmaktadır.

2'50 sürer Hatırlatmak gerekir ki, bu ayin 2005 yılında UNESCO tarafından insanlığın sözlü ve somut olmayan mirası olarak kabul edilmiştir.

Carl Maria von Weber (1786- 1826)

19.YÜZYIL

Carl Maria von Weber "Abu Hassan" (1810)

Libretto – Franz Carl Hiemer

1perdeli operadır. Librettosu F. C. Hiemer'in "Binbir Gece Masalları"ndan yazmıştır. 1811 yılında Münih'te sahnelenmiştir. Karakterlerden Harun Al Raşid'in ve eşinin yardımcıları Abu Hassan ve karısı Fadime herkese borçlanırlar. Bu durumdan kurtulmak için yalana başvururlar. Fadime, hanımı Zübeyde'nin yanına giderek kocasının öldüğü yalanını söyler. Zübeyde, Abu Hassan'nın cenaze işleri için Fadime'ye 50 altın verir. Abu Hassan da aynı yalanı Halifeye söyler ve o da Fadime'nin cenazesi için Halifeden para alır. Ömer isimli bir yük taşıyıcısı da Fadime'nin kalbini çalmak için uğraşır. Abu Hassan evine döner ve Ömer'i kovar. Halife ve Zübeyde yardımcılarının hangisinin daha önce öldüğünü söyleyene 100 altın vereceklerini ilan eder. Bu ilanı duyan Abu Hassan ve Fadime 'dirilir'. Halife ve Zübeyde Hanım yardımcılarının durumu anlayışla karşılayıp onları affeder. Abu Hassan ve Fadime düeti tenor ve soprano için yazılmıştır. 2'50"sürer.

Gioacchino Rossini (1792- 1868)

Giocchino Rossini "Maometto II" (1820)

Libretto: Cesare della Valle

Valle librettoda XV. yüzyılda Osmanlı - Venedik Savaşları esansında yaşanan trajik bir aşk hikayesini konu almıştır. Eserde tarihi olaylar büyük ciddiyetle incelenerek yazılmıştır. Fatih Sultan Mehmet ve ordusu Kuzey Yunanistan'da yer alan Negroponte'nin karşısında karaya yerleşir. Venedik ordusu savaşmaya cesaret edemez ve ada 1470 yılında Osmanlı topraklarına katılır. Eserde ismi geçen iki karakter olan Venedikli kumandan Paolo Erizzo ve silah arkadaşı Alvise Calbo da tarihi kayıtlarda yer alıyor.

1453 yılında İstanbul'u fetheden Fatih Sultan Mehmet, Eğriboz Adası'nı kuşatmıştır. Venedikliler sonuna kadar savaşmaya kararlıdır.

Erisso bu arada kızı Anna'yı Calibo ile evlendirmek ister. Fakat Anna karşı çıkar. Çünkü o, Midilli beyi Unberto'ya aşiktir. Osmanlı ordusu zafer kazanmış, Calbo ve Erisso esir alınmıştır. II. Mehmet Anna'yı eşi olarak görmek ister. Osmanlı kadınları Anna'yı kaderiyle barışmaya çağırır. Fakat Anna tercihini ölümden yana yapar. Fatih Sultan Mehmet'le karşılaştığı anda intihar eder.

Rossini'den başka bu konu üzerine Taddeo Wiel ve Peter von Winter gibi besteciler de opera yazmışlardır. 'Giusto Ciel, in tal periglio' operanın soprano başkarakteri Anna için yazılmış ve birinci perdede seslendirilen ariyasıdır .3'50" sürer.

giusto ciel in tal periglio
piu consiglio piu speranza
non m'avanza
che piangendo
che gemendo implorar
la tua pieta -che- gemendo implorare
la tua pieta implorar
la tua pieta

*böylesi tehlikede gökyüzü daha yakın
daha fazla duygu(his), daha fazla güv
beni getirmiyor
ağlayacak hale (ağlama noktasına)
gözyaşlarım için yalvaran
senin merhametin -ki- yalvararak gözyaşlarımı ortaya çıkaran
senin merhametin, yalvaran
senin merhametin*

Saray'ın "Misafir" Müzisyenleri

Geleneksel Türk Müziği, "Klasik Musiki" ve "Halk Musikisi" şeklinde iki türde yüzyıllardır varlığını sürdürmektedir. Bu iki tür arasındaki farklılık divan edebiyatı ve halk edebiyatı arasındaki ilişkiye benzer. Klasik musiki; saray, tekke ve dergâh gibi çevrelerde yaratıcı ve icracılarının destek gördüğü bir "sanat musikisi" iken, halk musikisi; halk arasında kuşaktan kuşağa süregelen kendine özgü ritmik ve makamsal yapısıyla dikkat çeker. Bu iki tür, Türk kültürünün önemli bir parçasını oluşturur. Her iki müziğin de en belirgin özelliği teksesli olmalarıdır. Türk müzik kültüründe on dokuzuncu yüzyıla kadar batı müziğinin karakteristik özelliği olan çokseslilik anlayışı yer bulamamıştır.

Çoksesli müziğin kültürel hayata girebilmesi için en önemli adımları Sultan II. Mahmud (1784-1839) atmıştır. II. Mahmud, 1826 yılında yozlaşmış Yeniçeri Ocağı'nı kaldırıp, yerine modern anlayışla oluşturulmuş "Asakir-i Mansure-i Muhammediye"yi kurmuştur. Bu, artık devlet için büyük tehlike oluşturan ocağa karşı duyulan öfkenin bir sonucudur. Ocağın dağıtılmasıyla birlikte ona bağlı olarak faaliyet gösteren Yeniçeri Ocağı'nın büyük destekçisi Mehterhane de kaldırılmıştır. Çünkü eski Orta Asya Türk geleneklerini sürdüren bu kurumun ilerleme yolunda önemli bir engel teşkil ettiği düşünülmüştür.

Yeni kurulan orduya yürüyüşlerde eşlik edecek bir "boru-trompet" takımı olan Mızıka-i Hümayun 1826'da kurulmuştur. Bu kurum ile Türk topraklarında çoksesli müzik faaliyetleri resmen başlamıştır. Mızıka-i Hümayun'un başına ünlü İtalyan opera bestecisi Gaetano Donizetti'nin ağabeyi olan Giuseppe Donizetti (1788-1856)'nin getirilmesiyle (1828) bando, hem önemli bir eğitim kurumuna dönüşmüş hem de konserler veren nadide bir çoksesli müzik topluluğu olmuştur. Daha sonraki yıllarda paşa unvanı alan Donizetti, bandonun teorik eğitiminin yanı sıra çalgı eğitimine de önem vermiş, Avrupadan çalgı hocaları ve yeni çalgılar getirtmiştir. Donizetti Paşa bu çabaları sonucunda elde ettiklerini gerçekleştirdiği konserler ve törenlerle somutlaştırmıştır.

Ancak askeri alanda atılan adımların sivil hayatta yapılacak faaliyetlerle de desteklenmesi gerekliliği hissedilmiştir. Gerek sultanların kişisel zevkleri gerekse yapılan değişim faaliyetlerinin daha sağlıklı olabilmesi için dönemin bazı ünlü virtüözlerine davetler gönderilmiştir. Bu isimler arasına Leopold de Meyer, Eugene Leon Vivier, Henri Vieuxtemps ve Franz Liszt vardı.

Elias Parish Alvars (1808 - 1849)

Elias Parish Alvars "Travel Of A Harpist In The Orient"

(Op. 62)

On dokuzuncu yüzyılda İstanbul'a gelerek sarayda konser vermesi için ilk davet edilen sanatçı, Berlioz'un "Arp'ın sihirbazı" ya da çağdaşlarının "Arp'ın Liszt'i" olarak tanımladığı İngiliz arp virtüözü Elias Parish Alvars (1808-1849) olmuştur. Alvars, 1852 yılında dönemin Rus büyükelçisi Kont Boutinoff'un davetiyle İstanbul'a gelerek Sultan II. Mahmud'un huzurunda konserler vermiştir. Sanatçı İstanbul'da kaldığı üç ay boyunca Türk, Bulgar, Ermeni ve Yunan müziklerine yönelik bir araştırma yapmış, elde ettiklerini Travel Of A Harpist In The Orient (Op. 62) ismiyle bir araya getirmiştir.

Alvars bu eseriyle Osmanlı'nın çok kültürlü, çok dinli, kozmopolit havasından ve eşsiz boğazından etkilenerek, baştaki Sultan'a saygısını kendisinin adını andığı eserleriyle göstererek, müziğiyle bir nevi İstanbul hayatını tasvir etmiştir.

Yine İstanbul'da kaldığı dönemde Sultan's Favorite March (Op. 30) isimli bir eser yazmıştır. Besteci bu eserini II. Mahmud'un huzurunda çalmıştır. Sanatçının, Osmanlı Devleti'nin farklı renklerden oluşan kozmopolit yapısını betimleyen ve bugün belki çok fazla bilinmeyen "Travel Of A Harpist In The Orient" isimli eseri büyük önem taşımaktadır.

Eser şu bölümlerden oluşur:

- I. Souvenir Of Bosphore*
- II Bulgarian Dance*
- III. Hebrew Air From Philopolis*
- IV. Armenian Air*
- V. Sultan's Parade March*
- VI. Greek Song From Santorini"*

Alvars'ın bu eseri 2007 yılında Amadeus Arte adlı yayınevi tarafından basılmıştır. Bu eser Osmanlı'ya batı müziğini, kendi renklerinden yola çıkarak tanıtmaya bakımından çoksesli müziğimizin gelişiminde büyük önem taşımaktadır. 9'11" sürer.

Sultan Adülmecid (1823 - 1861)

SULTAN ABDÜLMECİD VE FRANZ LISZT

Sultan Abdülmecid batı müziğini ve bu müziğin meşhur yorumcusu Liszt'i safzılarıyla merak etmektedir. Sultan'ın bu merakının altında çocukluğundan beri batı müziği eğitimi alması, piyano çalması ve batı müziğiyle yakından ilgilenmesi yatmaktadır. Öyle ki, Sultan Abdülmecid batılı anlamda ilk müzik öğrenen ve piyano çalan padişah'tır.

Piyanist besteci De Meyer dönemi müzik hayatının şekillenmesinde rol oynamış bir müzisyendir. 1842 yazında Beylerbeyi Sarayı'nda Sultan Abdülmecid'in huzurunda verdiği konser Revue et Gazette Musicali de Paris, Universal Gazette of Augsburgh ve The Musical World gibi pek çok yabancı basın yayınına haber olmuştur. Osmanlı ziyaretlerinin yanı sıra 1845-1847 arasında gerçekleştirdiği Amerika konser turuyla Amerika'da Avrupa müziği açısından müzik hayatının gelişimini etkilemiştir. Hatta Amerikan müzik tarihinde adı, Anton Rubinstein, Henri Herz, Sigismund Thalberg, Hans von Bülow gibi batı müziğinin Amerika'da yayılmasında öncü olmuş kişilerle anılır. İstanbul'da 1842'de verdiği konserde Donizetti'nin kendisine önceden bildirdiği Abdülmecid'in en sevdiği şarkıların piyano aranjmanlarını da seslendirmiş, Sultan'ın hayranlığını kazanmıştır.

Hatta performansının ardından Sultan kendisine Donizetti'den daha iyi piyano çaldığını söylemiştir. İstanbul ziyaretinin ardından De Meyer Türk yerel ezgilerini improvize ederek Machmudier: Air guerrier des Turcs (Türk Savaş Marşı), Air national des Turcs (Türk Milli Marşı), Fantaisie Orientale (Doğu Fantezisi) ve La Danse du Serail (Saray Dansı) isimli eserler bestelemiştir.

Alphonse de Lamartine (1790-1869), dönemin sadrazamı Büyük Reşid Paşa'ya (Mustafa Reşid Paşa) bir mektup yazmıştır. Bunun üzerine Sultan Abdülmecid ve Mustafa Reşid Paşa'nın davetiyle Liszt, Lemberg ve Czernovtsy (Ukrayna) konserlerinden sonra Galatz'dan kalkan bir gemiyle 8 Haziran 1847'de İstanbul'a ulaşmıştır.

Franz Liszt (1811 - 1886)

Franz Liszt “Grande paraphrase de la Marche de Donizetti pour le Sultan Abdul-Medjid Khan”

8 Haziran 1847 tarihinde İstanbul’a ulaşan Liszt’i sultanın baş tercümanı olan M. Le H. Baron Resta karşılamış ve sanatçıyı Sultan’ın, Çırağan Sarayı’nda kendisi için hazırlattığı konsere götürmüştür. Liszt, sarayda büyük bir itibar görmüştür.

Liszt, İstanbul’da kaldığı beş hafta boyunca Pera’nın ünlü piyano tüccarı Alexandre Commendinger’in 19 numaralı evinde misafir edilmiştir. Bu ev, bugün, Beyoğlu ilçesi Tomtom Mahallesi sınırlarında bulunan Nur-i Ziya Sokak’ta yer almaktaydı. Ancak maalesef ki devrin büyük yeteneğine kucak açan ev, bir yangın sonucu kaybedilmiştir. Dönemin en büyük piyano ustalarından birinin ülkeye gelmesi ve Sultan için konserler vermesinin önemsenmiş olduğu görülmektedir. Sanatçının ününün kendisine yakışacak değerli bir piyano ile pekiştirilmesi gerekliliği de hissedilmiştir. Bu amaçla sanatçı İstanbul’a gelmeden önce, Paris’ten dönemin en ünlü piyano markası olan Erard marka bir piyano sipariş edilmiştir. Piyanonun siparişi ile ilgili tüm yazışmaları Donizetti Paşa yapmıştır. Bugün Liszt’in İstanbul gezisinden günümüze ulaşan belki de en önemli olaylardan birisi sanatçının piyano literatürüne kazandırdığı parafrazdır.

Bu eser Giuseppe Donizetti’nin Sultan Abdülmecid için yazdığı Mecidiye Marşı üzerine yazılmış bir çeşitlemedir. Donizetti Paşa, oğlu Andrea’ya yazdığı 9 Haziran 1847 tarihli bir mektupta Liszt’in kendisinden Sultan için bestelediği iki marşın notalarını istediğini, onlardan hareketle bir varyasyon yazmayı düşündüğünü belirtmiştir. Bu eser Sultan Abdülmecid için yazılmış ve Grande Paraphrase de la Marche de J. Donizetti Pour Sa Majeste Sultan Abdul Medjid-Khan başlığıyla ertesi yıl Berlin’deki Schlesinger yayınevi tarafından basılmıştır. Bugün bu eserin iki transkripsiyonu da Weimar’daki Liszt Müzesi’nde korunmaktadır. 9’30” sürer.

Sultan II. Abdülhamid Han (1842-1918)

Joseph Sulzer "Sa Majeste Imperisale Sultan Abdulhamid Chan II (1887)"

Besteci ve yazdığı eserle ilgili pek fazla bilgi olmamasına rağmen bu eser Abdulhamid Han döneminde yayımlanmış müzik eserleri sırasında yer almaktadır ve şu an İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde korunmaktadır.

Johann Strauss (1825- 1899)

J. Strauss ve Doğu Masalları

Sanatçılar tarih boyu, hükümdarlara ve soylulara ithafen eserler yaratıp Karşılığında parasal ya da onursal şekilde ödüllendirilmeyi beklemişlerdir. Bu ödüllendirme ünvan ve ya madalya şeklinde olabilirdi. Müzisyen ünlü Strauss ailesinin üyeleri tarafından Osmanlı sultanlarına ithaf edilen eserler ve karşılığında elde ettikleri armağanlar müzik tarihi açısından ve arşivsel olarak önemli olduğu gibi, 19.yüzyılda Osmanlı devletinin Batı kültür ve müziğine nasıl bir tutumla yaklaştığı konusunda bizi aydınlatacak öğeler taşıyor. 19.yüzyılda Osmanlı devleti birçok alanda yenilikler peşindeydi ve Batı müziği bu değişimden geçen alanların kültürel olarak en önemlilerinden birini oluşturuyordu.

Vals Kralı Johann Strauss Sultan II. Abdülhamid Han için bestelediği görkemli vals bu eserler içinde tarihi yer alıyor. Bu valsın başlığı Doğu Masalları'dır (Marchen aus dem Orient, OPus 444), Strauss'un Sultan Abdülhamid'in ellinci doğum yıldönümünü vesile ederek kendisine ithafen 1892 yılında bestelemiş olduğu bir eserdir. Karşılığında Strauss 3. rütbeden Mecidiye nişanı ile taltif edilmiştir. Usta bestecinin bu yapıtı, yazmış olduğu beşyüzü aşkın eserin içinde önemli bir yer edinmiştir. Fakat eserin tarihi, yazılma sebebi nedense gözden kaçmış, Avrupada Doğu masalları ismi altında seslendirilip, tarihi derinliklerine pek girilmiyor, Türkiye'de ise orkestralarımızın repertuarında yer almıyor.

Sonsöz

Bu projenin temel amacı, kültürümüzün büyüklüğünü bir kez daha tanıtmaktı. Bu amaçla hazırladığımız projeyi hayata geçirmek için bizlere sağladığı imkânlardan ötürü İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Kadir Topbaş'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Kültürümüz bizi biz yapan en temel unsurdur. Bu ülkenin vatandaşları olarak, son derece zengin kültürümüze sahip çıkmak hepimizin en önemli görevlerinden biridir. Bu görev bilinciyle çıktığım yolda siz değerli dinleyicilerimize, sahip olduğumuz kültürün, bütün dünyanın sanatını etkileyecek kadar yüce niteliklere sahip olduğunu göstermek istedim.

Bu gayemi gerçekleştirmemde prosedürlerin işlenmesinden sahnelemeye kadar, her alanda, yardımlarını asla eksik etmeyen İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire Başkanı Sayın Abdurrahman Şen'e ve CRR Genel Sanat Yönetmeni Sayın Sara Dildar'a teşekkür ederim.

Bir diğer teşekkür ise sahneyi paylaştığım ve eserleri icra eden meslektaşlarım içindir; koro şefi Bülent Halvaşi, arpist Yonca Özkan Bilenoğlu, keman virtüözü Oleksandr Samoylenko, çellist Jülide Canca Eke, tenor Algın Özcan, tenor Uğur Etiler, bas Erdem Sakarya, soprano Bengisu Çimen ve soprano Ekin Su Parker'e teşekkür ederim.

Projenin hazırlanması ve sahnelenmesi sürecinde arka planda benimle beraber çalışan ve bana destek olan değerli İsmayıl Zeynalov ve Utku Geçgele de teşekkür ederim. Bu projenin var olmasındaki en güçlü sebep, bir gün kahve içerken bana bu fikri ödev olarak verip çalışmam için beni teşvik eden çok değerli hocam Sayın Prof. Meral Yapalı'dır. Bu vesile ile kendisine en derin saygılarımla beraber teşekkür ederim.

Saygılarımla...

Tutu Aydınoglu

